

ศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ
อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

Potential of people in managing participatory tourism in Bala Subdistrict, Kabang District, Yala
Province

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรุสร่า มินทรศักดิ์

โดย

นางสาวพิตรีนี ตาเยะ

นายอัชชา

สาเมาะ

นายอารอฟิต

อาบูวะ

หัวข้อพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาวิจัยทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชน

หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

รายงานวิจัย

ศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ
อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

Potential of people in managing participatory tourism in Bala Subdistrict, Kabang District, Yala
Province

นายอชฮา	สาเมาะ	รหัสนักศึกษา 406422029
นางสาวพิตรีณี	ตาเยะ	รหัสนักศึกษา 406422033
นายอารอฟัต	อาบುವะ	รหัสนักศึกษา 406422034

หัวข้อพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาวิจัยทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชน

หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชนคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

การอนุมัติ

หัวข้อพิเศษ : ศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

Potential of people in managing participatory tourism in Bala Subdistrict, Kabang District, Yala Province

ผู้วิจัย : นายอชชา สาเมาะ,นางสาวพิตรีนี ตาเยะ,นายอารอพัต อาบುವะ

หลักสูตร : รัฐศาสตรบัณฑิตและกฎหมายมหาชน

สาขา : การปกครองและกฎหมายมหาชน

คณะ : มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปีการศึกษา : 2567

อาจารย์ที่ปรึกษาหัวข้อพิเศษ

.....

(ผศ.นินุสรา มินทรศักดิ์)

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาการวิจัยทางรัฐศาสตรและกฎหมายมหาชน อนุมัติให้ับการศึกษาหัวข้อพิเศษเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบปฏิบัติสำเร็จของรายวิชานี้

.....

(ผศ.นินุสรา มินทรศักดิ์)

ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

วันที่...เดือน.....พ.ศ.....

บทคัดย่อ

หัวข้อพิเศษ : ศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบวลา อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ผู้วิจัย : นายอชชา สาเมาะ,นางสาวพิตรีณี ตาเยะ,นายอารอพัต อาบูวะ

หลักสูตร : รัฐศาสตรบัณฑิตและกฎหมายมหาชน

สาขา : การปกครองและกฎหมายมหาชน

คณะ : มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปีการศึกษา : 2567

รายงานวิจัยเรื่องศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ตำบลบวลา อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว และเพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบวลา จำนวน 1 คน พัฒนาการตำบลบวลา จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 1 คน ประธานกลุ่มวิสาหกิจจำนวน 1 คน กลุ่มเกษตรกร จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มค้าขายจำนวน 1 คน ชาวบ้านในพื้นที่จำนวน 5 คน รวมเป็น 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เครื่องมือสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (formal interview) วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interviews) และการวิเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งดำเนินการตาม ขั้นตอนดังนี้ 1.ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล2.จำแนกและจัดลำดับข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ 3.วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น 4.นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 คือ การประเมินความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน 2)การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน และ4) การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ และในประเด็นที่ 2 คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการ

ท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) การเลือกผู้นำ หรือองค์กรชุมชน 2) การสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรชุมชน 3) การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมด และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนและประชาชนร่วมกัน และ 2. กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม พบว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ร่วมกันวางแผน ขั้นตอนที่ 2 ร่วมกันปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันประโยชน์ ขั้นตอนที่ 4 ร่วมติดตามและประเมินผล ขั้นตอนที่ 5 ร่วมบำรุงรักษา

คำสำคัญ : ศักยภาพชุมชน,การจัดการการท่องเที่ยว, การมีส่วนร่วม

Research Title : Potential of people in managing participatory tourism in Bala Subdistrict, Kabang District, Yala Province

Researcher :Asha Samoh,Fitreenee Tayeh,Arofat Abuwa

Course : political science

Disciplines : Political science and public law

Faculty : Faculty of Humanities and Social Sciences

Year : 2567

Abstract

This research report on the potential of people in managing participatory tourism in Bala Sub-district, Kabang District, Yala Province aims to study the potential of people in managing tourism and to study the process of managing participatory tourism. The case study area is the Bala Sub-district Administrative Organization, Kabang District, Yala Province. The research methodology is qualitative research, with the following main informants: 1 deputy mayor of Bala Sub-district Administrative Organization, 1 development officer of Bala Sub-district, 1 village headman, 1 head of the enterprise group, 1 farmer group, 1 representative of the trading group, and 5 locals, totaling 11 people. The instruments used for data collection include structured interviews (formal interviews), data collection methods are in-depth interviews (In-depth Interviews) and data analysis. In qualitative research, the researcher analyzes data, which is done according to the following steps: 1. Check the accuracy of the data. 2. Classify and organize the data. This is the process of classifying and categorizing the data systematically. 3. Analyze the data by interpreting and creating inductive conclusions (Analytic induction). This is the process of analyzing data from various events to find a common conclusion about the matter. 4. Present the data as a narrative text.

The research results found that Objective 1 of the study of the potential of people in managing tourism can be considered in 2 issues: Issue 1 is the assessment of the feasibility of tourism, consisting of 1) community leaders and community leaders, 2) community participation, 3) the community must participate in establishing organizations within the community, and 4) consideration of the identity of the community or natural resources. Issue 2 is the implementation of tourism, consisting of 1) selecting leaders or community organizations, 2) creating community organization participation, 3) studying the community as a whole, and 4) data analysis. Community organizations and people together and the second objective found that the participatory tourism management process consists of 5 steps: Step 1: Joint planning, Step 2: Joint implementation of the plan, Step 3: Joint benefits, Step 4: Joint monitoring and evaluation, Step 5: Joint maintenance.

Keywords: Community potential, tourism management, participation

กิตติกรรมประกาศ

หัวข้อพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และ คณะกรรมการหัวข้อพิเศษที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข ให้คำแนะนำและติดตาม ความก้าวหน้าในการ ทำหัวข้อพิเศษด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีเสมอมา โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรุสรา มินทราศักดิ์ ที่ให้ คำแนะนำคำปรึกษา อบรมสั่งสอน ว่ากล่าวตักเตือน ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยเหนือกว่าครูที่พึงมีให้ต่อศิษย์ โดยทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในการทำวิจัย ในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ อาจารย์คมวิทย์ สุขเสณีย์อาจารย์ประจำรายวิชาการวิจัยทางรัฐศาสตร์และกฎหมาย มหาชนที่ได้ให้ความรู้และคำแนะนำด้วยความเมตตาเสมอมา

ขอขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบไปด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบาโงย,นักพัฒนา ชุมชน, เจ้าหน้าที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลละ ที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งใน การศึกษาวิจัย ทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงไป ด้วยดี

คุณค่าอันพึงมีของรายงานหัวข้อพิเศษฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ และให้กำลังใจเป็นอย่างดี สุดท้ายขอมอบคุณงามความดีให้กับบุพการี ครอบครัวของ ผู้วิจัย ผู้ซึ่งให้โอกาสและให้ กำลังใจแก่ผู้วิจัย เสมอมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่งหัวข้อพิเศษฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	ก
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว.....	5
แนวคิดศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว	9
แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว	13
แนวความคิดกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
กรอบแนวคิด.....	21
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	22
เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	23
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	24
ระยะเวลาการวิจัย.....	24

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล/ผลการศึกษา.....	25
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา.....	35
อภิปรายผล.....	39
ข้อเสนอแนะ.....	40
บรรณานุกรม.....	41
บุคลากร.....	42
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
ประวัติผู้วิจัย.....	48

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

องค์การการท่องเที่ยวโลก หรือ The World Tourism Organization (UNWTO) ได้นิยามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในทุกรูปแบบ โดยมีแรงจูงใจหลักคือการให้นักท่องเที่ยวได้สังเกตและชื่นชมธรรมชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แพร่หลายในพื้นที่ธรรมชาตินั้น ๆ ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็ต้องสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์มีเป้าหมายหลักอยู่ 2 ส่วน คือ เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม และเป้าหมายด้านชุมชน ในส่วนของเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมนั้น อย่างที่ทราบกันว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ถูกออกแบบมาเพื่อปกป้องความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศที่เปราะบางของพื้นที่ธรรมชาติ นี่จึงถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสกับความสวยงามของธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งจะต้องดำเนินไปตามเงื่อนไขเพื่อไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อธรรมชาติ ถัดมาในส่วนของเป้าหมายด้านชุมชน โดยต้องการให้ผู้มาเยือนพื้นที่ได้ซึมซับวัฒนธรรมและเรียนรู้ขนบธรรมเนียมท้องถิ่นผ่านการมาใช้ชีวิตในชีวิตในชุมชนภายในพื้นที่ทางธรรมชาติ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ถือเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนอย่างมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวดังกล่าวเปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ทางเลือกให้ทั้งชุมชนท้องถิ่น องค์กร และหน่วยงานที่บริหารจัดการตามพื้นที่ธรรมชาตินั้น ๆ (ชนกฤต แดงทองดี, 2564)

พื้นที่ตำบลบาละ ตั้งชื่อตามหมู่บ้าน บาละ จากการศึกษาประวัติความเป็นมาพบว่า ในอดีตมีต้นไม้ชนิดหนึ่งเรียกว่าไม้พังละ ซึ่งมีอยู่มากมายในบริเวณหมู่บ้าน ภาษามาลายูเรียกต้นไม้นี้ว่า “บาเลาะ ” ต่อมาชาวบ้านได้เรียกเพี้ยนมาเป็น “บาละ” เพื่อง่ายในการออกเสียงและได้ขานชื่อนี้กันมาจวบจนทุกวันนี้ ตำบลบาละพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา มีการตั้งบ้านเรือนอย่างกระจัดกระจาย ในพื้นที่ตำบลบาละ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามจึงมีศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีตามหลักศาสนาอิสลาม ได้แก่ งานฮารีรายอ งานเมาลิด งานเข้าสุนัต ลิเกฮูลู ปัญจะซีละ สำหรับชาวไทยพุทธมีงานทำบุญวันสารทเดือนสิบงานบวช งานสงกรานต์ งานวันเข้าพรรษา ประชากรมีทั้งนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามอาศัยอยู่ร่วมกันมายาวนานอย่างสันติสุข มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก นอกจากนั้น การท่องเที่ยวในตำบลบาละนั้น มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติล้อมรอบด้วยภูเขา ชุมชนจึงร่วมกันจัดทำเป็นชุมชนท่องเที่ยว ในชื่อว่า ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงนิเวศ สถานที

ท่องเที่ยวที่สำคัญในเขตพื้นที่ คือ สถานที่ท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานเรือโบราณบ้านสีลิบ สถานที่ท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานคอมมิวนิสต์มาลาया ชุมชนท่องเที่ยว Otop นวัตกรรมบ้านจุฬารัตน์พัฒนา 11 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ศึกษาธรรมชาติคือสถานที่ท่องเที่ยวทะเลหมอกบ้านจุฬารัตน์พัฒนา ๑๑ และยังมีศูนย์เรียนรู้การจักสานจากวัสดุธรรมชาติอีกด้วย

พื้นที่ตำบลบาละมีจุดเด่นที่น่าสนใจของการมาท่องเที่ยวที่นี่คือ มีศูนย์รวมสินค้า OTOP ที่หลากหลายชนิดไม่ว่าจะเป็น ไข่เค็มธรรมชาติ น้ำผึ้งโพรงไทย ไม้ไผ่จักสาน ขนมไทยโบราณ และอื่นอีกมากมายที่กลุ่มแม่บ้านของชุมชนที่ร่วมกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว โดยสาเหตุเกิดจากการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มากกว่าที่มีอยู่ เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหารหรือร้านสะดวกซื้อ ที่พัก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวอาจมีถนนลูกรังบางสาย ไฟฟ้าไม่ครอบคลุมทุกจุด ทำให้ไม่สะดวกต่อนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม หากพิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันพบว่าปัญหาทั้งหมดเกิดจากการกระทำของมนุษย์ และส่วนใหญ่ล้วนเกิดจากกิจกรรมในชีวิตประจำวันของทุกคน

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงในชุมชนคือ มีความร่วมมือร่วมใจกันให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งแบ่งรายได้ในชุมชนจำนวนร้อยละ 30 ของรายได้ให้กับชุมชนนำไปบริจาคให้กับมัสยิด ตาดีกา เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เป็นอีกหนึ่งวิธีสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในวงการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์นับเป็นการหยิบเอาวิถีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมท้องถิ่นมาผนวกรวมกับการท่องเที่ยว อันเป็นกิจกรรมที่สามารถเป็นตัวกลางในการส่งต่อเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์สู่ประชาชนทั่วไปให้เกิดรายได้ในชุมชน

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและมีศักยภาพของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนและศักยภาพประชาชนจะช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีความสามารถในการจัดการปัญหาและพัฒนาโดยการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
- 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ขอบเขตการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาศักยภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการบริหารการท่องเที่ยว
- 2) พื้นที่ดำเนินการ ตำบลบालะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
- 3) ด้านกลุ่มเป้าหมาย รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบาละ จำนวน 1 คน พัฒนาการตำบล (ตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชน) จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 1 คน ประธานกลุ่มวิสาหกิจจำนวน 1 คน กลุ่มเกษตรกรจำนวน 1 คน กลุ่มค้าขายจำนวน 1 คน และชาวบ้านในพื้นที่บ้านจุฬาภรณ์ จำนวน 5 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการเขียนงานวิจัยเรื่องศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

- 1) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 2) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของตำบลบาละ
- 4) ได้รับรู้ถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวของตำบล
- 5) สามารถนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการให้มีคุณภาพ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ศักยภาพของชุมชน หมายถึง ความสามารถของชุมชนในการตอบสนองความต้องการแก้ไขปัญหาของคนส่วนใหญ่ภายในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการให้ร่วมมือดำเนินงานกับคนภายในชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนและดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่หนึ่งๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่มีการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจหรือดำเนินการต่างๆ โดยมักจะเน้นการร่วมมือ ร่วมกันคิดร่วมกันทำ และแสดงความคิดเห็น โดยเป้าหมายคือการสร้างผลลัพธ์ที่ดีกว่าหรือเพิ่มความพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายบริบท เช่น ในองค์กร บริษัท ชุมชน หรือแม้แต่ในกระบวนการเรียนการสอน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ตำบลบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางของการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว
- 2.2 แนวคิดศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว
- 2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
- 2.4 แนวความคิดกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

ฐิรชญา มณีเนตร (2552) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง หรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไปและเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยว มิใช่ เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ เช่น การเดินทางเพื่อการพักผ่อน การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องหรือเพื่อน การเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อ ความเพลิดเพลิน พักผ่อน หย่อนใจ และเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไข 3 ประการคือ

1. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ

3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ได้ ที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้

ปรีชา แดงโรจน์ (2544) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำโดยปกติจะเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกลและการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) ให้ความหมายว่าการท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางจากที่หนึ่งไปที่หนึ่ง ซึ่งมักหมายถึงเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

รัชพร จันทรสว่าง (2546) ให้ความหมายของการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว การโยกย้ายของการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไป ยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการหารายได้

McIntosh R.W. & Gupta S. (1980) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อจุดหมายต่างๆ โดยมีมูลเหตุจูงใจ 4 ประเภท ดังนี้

1. มูลเหตุจูงใจทางด้านกายภาพ หมายถึง ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เช่น เข้าร่วมกิจกรรมทางการกีฬา หรือรักษาสุขภาพ พักผ่อนตากอากาศชายทะเลหรือร่วมกิจกรรมบันเทิงอื่นๆ
2. มูลเหตุจูงใจทางวัฒนธรรม หมายถึง ความต้องการเรียนรู้เรื่องต่างๆในแหล่งอื่นที่มีใช้ที่อยู่เดิม ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปวัฒนธรรม นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ประเพณีต่างๆ
3. มูลเหตุจูงใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง ความต้องการพบปะสังสรรค์กับผู้คนใหม่ๆ หรือเพื่อนเก่า ญาติพี่น้อง
4. มูลเหตุจูงใจด้านสถานภาพและเกียรติภูมิ หมายถึง ความต้องการพัฒนาตนเองให้มีฐานะหรือเกียรติภูมิสูง อาจเป็นไปเพื่อการศึกษ การประชุมและการติดต่อธุรกิจ

Lumsdon (1999) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่ติดต่อและสัมพันธ์กับกิจกรรมของบุคคล โดยสามารถเกิดขึ้นจากการที่เดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนและการติดต่อธุรกิจ ซึ่งเอาเหตุผลกระบวนการแลกเปลี่ยนทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเดินทางและการท่องเที่ยว

โดยสรุป การท่องเที่ยวถูกมองว่าเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือร่วมกิจกรรมบันเทิงอื่นๆ หาความสนุกสนาน เรียนรู้ หรือพบปะผู้คน ดังนั้นเราควรช่วยกันดูแล รักษา พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ ให้สะอาด สวยงาม คงความสมบูรณ์อยู่เสมอ

2.1.2 ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยว

อารีย์ นัยพินิจและฐิรัชญา มณีเนตร (2551) ให้ความหมายของการจัดการท่องเที่ยวหมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในด้านการวางแผน การจัดการผู้รับผิดชอบการควบคุม การจัดสรรงบประมาณ การประเมินผลและรายงานผลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ให้ความหมายของการจัดการท่องเที่ยวว่า หมายถึงการวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนโดยมีการจัดองค์การ บริหารงานบุคคลการอำนวยความสะดวกและควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ ทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยวด้วย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543) ได้กล่าวถึงการจัดการการท่องเที่ยวที่ควรจะดำเนินการในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวอันนั้นมีอยู่ 5 ภารกิจหลัก ดังนี้

1. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
ควรมีบทบาทในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้สาธารณชนได้รับรู้และทราบให้มากที่สุด
2. การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการสำรวจหาข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
3. การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว
4. การบริหารแหล่งท่องเที่ยว เป็นการกำหนดแนวทางในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด
5. การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการวางระบบในการดูแลรักษาระบบความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่รับผิดชอบ

จากเนื้อหาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริงรวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ทางสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการและแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่กำหนดไว้ มิฉะนั้นการจัดการการท่องเที่ยวจะดำเนินการไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความสำเร็จ ดั่งนั้นการจัดการการท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นต้องมีการวางแผนนโยบายที่ชัดเจนสอดคล้องกันในทุกๆ ระดับทั้งระดับแนวนอนซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และระดับแนวตั้ง คือ องค์กรเอกชน ชุมชนท้องถิ่น ที่มีบทบาทสำคัญเป็นตัวแทนของพื้นที่ เพื่อจะได้ส่งเสริมและสร้างแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป (โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, 2541: 6)

โดยสรุปว่า การจัดการการท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นต้องมีการวางแผนนโยบายที่ชัดเจนสอดคล้องกันในทุกๆ ระดับทั้งระดับแนวนอนซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และระดับแนวตั้ง คือ องค์กรเอกชน ชุมชนท้องถิ่น ที่มีบทบาทสำคัญเป็นตัวแทนของพื้นที่ เพื่อจะได้ส่งเสริมและสร้างแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

2.1.3 ความหมายของนักท่องเที่ยว

ฐิรชญา มณีเนตร (2552) กล่าวว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวเป็นเวลาอย่างน้อย 24 ชั่วโมงขึ้นไป ด้วยความสมัครใจและมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่แตกต่างกัน แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ที่จุดหมายปลายทาง ซึ่งนักท่องเที่ยวถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว โดยองค์กร การท่องเที่ยวโลกได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยว โดยเสนอแนะให้ประเทศสมาชิกใช้คำว่า ผู้มาเยือน (Visitor)

สุวัฒน์ จุฑากรณ์ และจริญญา เจริญสุกใส (2552) ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวไว้ว่านักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน เป็นผู้ที่เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ซึ่งเรียกรวมกันทั้งนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้มาเยือนว่า "Visitors" จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. จำแนกตามช่วงเวลาที่ใช้ในการไปเยือนและการพักค้างคืน ณ

สถานที่ที่ไปเยือนนั้น ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

- 1.1 นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่มาเยือนชั่วคราว ซึ่งพักอยู่ ณ

สถานที่ที่ไปเยือนอย่างน้อย 24 ชั่วโมง และมีการพักค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 1 ปี

- ผู้ที่ไม่มีถิ่นพำนักอยู่ในสถานที่ที่ไปเยือน
- ผู้ที่มีสัญชาติของประเทศนั้น หรือเดิมเป็นคนในถิ่นนั้น แต่ปัจจุบันไม่ได้มีถิ่นพำนักอยู่ ณ สถานที่ที่ไปเยือนแล้ว
- ผู้ที่เป็นลูกเรือ (พนักงานปฏิบัติหน้าที่บนเครื่องบินและเรือโดยสาร) ซึ่งไม่มีถิ่นพำนัก ณ สถานที่ที่ไปเยือน ซึ่งเข้าไปพักค้างคืน ณ สถานที่ที่ไปเยือนนั้น

1.2 นักทัศนจร หมายถึง ผู้มาเยือนชั่วคราว ซึ่งพักอยู่ ณ สถานที่นั้นน้อยกว่า 24 ชั่วโมง และไม่พักค้างคืน ซึ่งได้แก่

- ผู้โดยสารเรือสำราญหรือเรือเดินสมุทร ซึ่งมาแวะพักเพียงชั่วคราวและไม่ได้พักค้างคืน
- ผู้มเยือนที่จากสถานที่นั้นไปภายในวันเดียวกัน

โดยสรุป การที่มีผู้คนเดินทางไปอยู่ในสถานที่ ที่ไม่ใช่ที่พักถาวรของตน ซึ่งเป็นการเดินทางไปอยู่ชั่วคราวตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไปนั้นเอง มีการค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน แต่อาจจะไม่นานเกินไป เป็นการเดินทางโดยสมัครใจที่อยากจะไปด้วยตนเองไม่ว่าจะวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การไปประกอบอาชีพ หรือ หารายได้ อาจจะเป็นการไปเพื่อพักผ่อน ท่องเที่ยว เพื่อความสบายใจ และ หาประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เป็นความสุขและเกิดประโยชน์ต่อตนเองอาจจะมีทำอะไรเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมไปด้วยก็ได้ นิยามของคำว่านักท่องเที่ยว อย่างน้อยควรเป็นบุคคลากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป เพื่อเป็นการเหมาะสมที่จะเดินทางไปท่องเที่ยว

2.2 แนวคิดศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

2.2.1 ความหมายของศักยภาพของชุมชน

ความหมายของศักยภาพของชุมชน ซึ่งหมายถึงทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มีป่าไม้ที่ร่มรื่นทุ่งหญ้าหรือนาข้าวที่เขียวขจีสวนผลไม้ที่หลากหลายแม่น้ำลำธารหรือน้ำตกที่เย็นฉ่ำรวมถึงวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายปราศจากการปรุงแต่งและวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นจะเป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ต้องการหลีกเลี่ยงการทำงานในสังคมที่ต้องแก่งแย่งและแข่งขันเดินทางเข้ามาสัมผัสธรรมชาติและชีวิตที่เรียบง่าย(Slow life) ได้อย่างต่อเนื่อง

ศักยภาพของคนในชุมชนอันประกอบด้วย ผู้นำ หรือองค์กรชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและประชาชนที่มีความรักความภาคภูมิใจในชุมชนของตนและมีเจตนารมย์เดียวกันที่จะร่วมพัฒนาชุมชนของตนด้วยการร่วมแสดง

ความคิดเห็นในด้านการจัดการและวางแผนการท่องเที่ยวอีกทั้งแสดงออกถึงความเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีอัธยาศัยไมตรี ต้อนรับนักท่องเที่ยวรวมถึงพร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้มาเยือนยอมรับและเข้าใจในความต่างซึ่งกันและกัน

ศักยภาพด้านการบริหารจัดการหมายถึงความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนมีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆรวมไปถึงกฎ-กติกาคัดเจนที่ทำให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวเดินทางไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องรวมถึงการจัดสรรผลประโยชน์ที่ชัดเจนระหว่างชาวบ้านกับชุมชนมีการดำเนินงานที่โปร่งใสยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนนอกจากปัจจัยทั้งสามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นชุมชนที่ประสบความสำเร็จในด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือนในการที่จะช่วยกันดูแลทรัพยากรต่างๆของชุมชน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนบางชุมชนประสบความสำเร็จมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยือนอย่างต่อเนื่องและมีชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาเรียนรู้จากชุมชนดั่งนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบผลสำเร็จชุมชนจะต้องประเมินความเป็นไปได้ซึ่งมีองค์ประกอบประเมินอยู่ 4 องค์ประกอบ คือ

1. ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน มีความเข้าใจสภาพชุมชนอย่างชัดเจนและมองเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกได้อย่างถูกต้องและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถแก้ไขปัญหาโดยภาพรวมของชุมชนได้แล้วนามากาหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมดเนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการโดยชุมชนและเพื่อชุมชนดั่งนั้นชุมชนจึงมีบทบาทในการเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชนสมาชิกของชุมชนต้องร่วมตัดสินใจและไตร่ตรองก่อนที่จะเปิดชุมชนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนใครจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมรูปแบบกิจกรรมควรเป็นรูปแบบใดตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชนควรจัดการอย่างไร

3. ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน เพื่อทำหน้าที่จัดการและรับผิดชอบการดำเนินงานรวมถึงการร้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกจะมาให้คำแนะนำและช่วยเหลือด้านการจัดการแต่ทั้งนี้การดำเนินการจัดตั้งองค์กรต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้เพราะมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

4. การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ที่จัดว่าเป็นของดีของชุมชนเพื่อนามาปรับให้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวโดยจะต้องให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและส่งผลกระทบต่อให้น้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการในขั้นตอนนี้จะเป็นการดำเนินงานของชุมชนเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งองค์กรชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจนกระทั่งมีการทดลองการท่องเที่ยวโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกผู้นำ หรือองค์กรชุมชน ชุมชนเลือกผู้แทนกลุ่มหนึ่งเพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรชุมชนซึ่งอาจจะประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ซึ่งอาจจะมี 1 หรือ 2 คน เลขานุการ เภรัญญิก ปฎิคม และประชาสัมพันธ์ ขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อศึกษาทั้งในด้านบวกและด้านลบโดยขอรับการสนับสนุนผู้ที่มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษามาให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาก็ได้

2. การสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรชุมชนสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยการดึงกลุ่มต่างๆในชุมชนเข้ามาร่วมมือและร่วมแสดงความคิดเห็นเช่นกลุ่มสตรีกลุ่มเยาวชนกลุ่มออมทรัพย์กลุ่มแม่บ้านเป็นต้นในขั้นตอนนี้ องค์กรชุมชนจะต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อจูงใจ และกระตุ้นให้ชุมชนร่วมกันตัดสินใจ

3. การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพพร้อมทำแผนที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่พื้หรือโฮมสเตย์ศึกษาประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นเพื่อนามาวางแผนการท่องเที่ยวในชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนและประชาชนร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในด้านจุดเด่น โอกาส จุดด้อย และอุปสรรค ซึ่งจะทำให้ชุมชนเข้าใจสภาพของชุมชนและสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้มีการจัดลำดับของปัญหาและวางแผนการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดซึ่งบางปัญหาอาจแก้ไขได้ด้วยการท่องเที่ยวและบางปัญหาอาจแก้ไขได้ด้วยวิธีการอื่นก็ได้

สุวิทย์ ธีรศาควัต (2533 : 5) ได้ให้ความหมาย "ศักยภาพของชุมชน" หมายถึงความสามารถของชุมชนในการตอบสนองความต้องการแก้ไขปัญหาของคนส่วนใหญ่ภายในชุมชนรวมทั้งความสามารถของชุมชนในการให้ร่วมมือดำเนินงานกับคนภายในชุมชน ขณะเดียวกัน ก็ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่มีจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปกติสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งองค์ประกอบในการทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงาน และการจัดการชุมชน ได้แก่ โครงสร้างประชากร ระบบเครือญาติ ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ โครงสร้างอำนาจและการปกครอง อาชีพและระบบการผลิต ปัจจัยในการผลิต และระบบความเชื่อ

โดยสรุป ศักยภาพคือความสามารถหรือคุณสมบัติที่มีอยู่ ที่ยังสามารถพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ ไม่ว่าจะในด้านกายภาพพร้อมทำแผนที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่พักหรือโฮมสเตย์ศึกษา ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นเพื่อนำมาวางแผนการท่องเที่ยวในชุมชน และมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข คนในชุมชนร่วมกันพัฒนาแสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขและอีกทั้งยังต้องเป็นเจ้าของที่ดีต้องรู้สึกภาคภูมิใจที่เกิดมาอยู่ร่วมกันในชุมชนแห่งนี้ และต้องมีสัมพันธภาพที่ดีเป็นมิตร มีความเต็มใจและต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างดี

2.2.2 ความหมายของศักยภาพ

ราชบัณฑิตยสถาน (2535 : 780) ได้ให้ความหมายว่าหมายถึง "อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือทำให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้" ดังที่

เสรี พงศ์พิศ, วิจิต นันทสุวรรณ และทีมงานมูลนิธิหมู่บ้าน (2545 : 11) ได้สรุปความหมายในทำนองเดียวกันว่า "ศักยภาพ คือ ความสามารถที่ยังไม่พัฒนาหรือยังไม่พัฒนาเต็มที่" (ความสามารถ คือ ศักยภาพที่พัฒนาแล้ว)

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2532 : 42) กล่าวว่า ในการดำเนินการใดๆ กับสิ่งหนึ่งสิ่งใด ควรที่จะต้องคำนึงถึง "ศักยภาพ" ของสิ่งนั้นด้วยเป็นหลักสำคัญ ดังนั้น ศักยภาพ จึงน่าจะหมายถึง"ความสามารถหรือความพร้อมในตัวเองของสิ่งหนึ่ง ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุงและการจัดการหรือการเข้าไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ขึ้น"นอกจากนี้

โดยสรุป ความหมายของศักยภาพ

มีคุณสมบัติและมีความสามารถที่แฝงตัวอยู่ในสิ่งต่างๆ มีพลังขับเคลื่อนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพียงแต่ยังอยู่ภายในของคนๆนั้นหรือสิ่งนั้นๆ ซึ่งคาดเดาว่าคนๆนั้นหรือสิ่งนั้นๆ มีพลังขับเคลื่อนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างแน่นอน คล้ายคำว่า สามารถ ซึ่งอยู่กับตัวเรามาด้วยอยู่แล้วสามารถนำศักยภาพมาใช้ได้เลยหลังจากที่ต้องการใช้มันให้เกิดประโยชน์ ศักยภาพเป็นความสามารถที่ประจักษ์ชัดเจนในการปฏิบัติงานในแต่ละตำแหน่งที่กำหนดได้ กล่าวคือ เป็นความสามารถที่บุคคลแสดงออกมาเป็นความสามารถที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอาจจะไม่สูงสืดหรือเต็มศักยภาพก็ได้ แต่บุคคลนั้นสามารถทำให้มันดีขึ้นกว่าเดิมได้เรื่อย ๆ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.3.1 ความหมายและแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน

เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการ ท้องเที่ยว ซึ่งชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทุกด้าน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่ง มีนักวิชาการให้ความหมาย ดังนี้

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการ การควบคุมการใช้ทรัพยากร การกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมมาใช้เพื่อประโยชน์ คือ การดำรงชีพทางเศรษฐกิจและ สังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม

มิสรา สามารถ (2543) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน ท้องเที่ยว หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบ ต่างๆในชุมชน ได้มาร่วมดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน ในการบริหาร จัดการชุมชนท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีความรับผิดชอบและสัมพันธ์กันเรียบร้อย

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 อ้างถึงใน ยรรยง กางการ, 2544) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า คือ การทำงานร่วมกันกับกลุ่ม และเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม

Wethein (2524 : 3-5 อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ, 2543 : 136-137) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการบริหาร และการ ตัดสินใจในระดับต่างๆ เพื่อ กำหนดทิศทางความต้องการในชุมชนท้องถิ่นของตน

ดุขฎี อายุวัฒน์และคณะ (2535) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้มีโอกาส เข้าร่วมดำเนินงาน ตั้งแต่กระบวนการเบื้องต้นถึงกระบวนการสิ้นสุด โดยที่การเข้าร่วมอาจร่วมในขั้นตอนหนึ่งหรือครบวงจรก็ได้ การเข้าร่วมทั้งรายบุคคล กลุ่มคน จนถึงองค์กรซึ่งมีความสอดคล้องกัน การเข้ามาร่วมรับผิดชอบต่อ

ดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

กรมพัฒนาชุมชน (2529) ได้สรุปลักษณะต่างๆ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาไว้ดังนี้ มีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงานมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจใช้ทรัพยากร มีส่วนร่วมในการ ออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีส่วนร่วมในการค้นหา ปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีส่วนร่วมในการคิดหา วิธีการแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการประชุม มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม มีส่วนร่วมในการ ออกเสียงสนับสนุนหรือ คัดค้านปัญหา มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือบริหารงานมีส่วนร่วมในการเป็น สมาชิก Kasperson & Breibat (2528 อ้างถึงใน นาคม ธีรสุวรรณจักร, 2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ของชุมชนว่า หมายถึง ที่ที่ประชากรหลุดพ้นจากการเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนามาเป็นตัวนำของการพัฒนาและการ เปลี่ยนแปลง ซึ่งประชาชนจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในทุกตอนของการพัฒนา คือ

- 1) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา
- 2) การจัดลำดับความสำคัญ
- 3) การวางแผน
- 4) การปฏิบัติตามแผน
- 5) การให้ได้มาซึ่งความรู้ที่นำไปสู่พลังพัฒนา

William Erwin (2521 อ้างถึงในสุรินทร์ คล้ายจินดา, 2539) อธิบายว่าการมีส่วนร่วม คือการที่บุคคลเข้า มามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาด้วยตนเองในการดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนเกี่ยวข้อง อย่างเข้มแข็งในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับการใช้วิทยาการอย่างชำนาญและเหมาะสม เพื่อแก้ปัญหา สนับสนุนให้สัมฤทธิ์ผลในการพัฒนา พร้อมกับติดตามงานขององค์กรและส่วนผู้เกี่ยวข้อง

Alastair T White (2531 อ้างถึงใน นาคม ธีรสุวรรณ, 2541) ให้ความหมายว่า การมีส่วน ร่วม คือ พฤติกรรมที่แบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติที่หนึ่ง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำควรทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละ และลงมือปฏิบัติตามที่ตัดสินใจ มิติที่สาม มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน และมิติที่สี่ มีส่วนร่วมในการประเมินผล

United Nation (2518 อ้างถึงในยรรยง กางการ, 2544) ได้ให้ความหมายของการมีส่วน ร่วมไว้ว่าเป็น กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำและเกี่ยวข้องกับมวลชนในระดับต่างๆ ดังนี้

1. ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ทางสังคมและการจัดการทรัพยากร
2. ในการกระทำโดยความสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในงานต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนเอง

Stavenhagen (2540 อ้างถึงในยรรยง กางการ, 2544) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในท้องถิ่นว่าหมายถึง กระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีการกระทำออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันในการที่จะแสดงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการจะบรรลุปเป้าหมายรวมทางเศรษฐกิจและสังคม หรือการเมืองหรือการดำเนินงานร่วม หรืออาจจะเป็นการดำเนินงานร่วมกันในการเพิ่มอำนาจต่อรองทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพสังคมในชุมชน

United Nation (2525:5) และ Reeder (2517:39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชนก็คือการมีการพัฒนาทรัพยากรของในชุมชนที่มีอยู่แล้ว มาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยที่เริ่มมาจากการรวมตัวท่องเที่ยวชุมชน ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อจะวางแผน หาสถานที่ดีและศักยภาพเด่นๆในชุมชน โดยอาจจะมีนักวิชาการ ให้คำปรึกษาชี้แนะ เป็นการนำเสนอหรือทำให้นักท่องเที่ยวสนใจในชุมชนและเสริมสร้างมิตรภาพที่ดีระหว่างคนในชุมชนกันเองและคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว ช่วยในการพัฒนาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของชุมชน ให้น่าอยู่และน่าเที่ยวมากยิ่งขึ้น ถือเป็น การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการโดยได้รับ งบประมาณจากรัฐบาล

2.3.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

พจนา สวนศรี (2546) กล่าวถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism:

CBT) ว่าเป็น การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนในการทำงานเพื่อเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว หากมองว่าองค์กรที่เข้าไปทำงานร่วมกับ

ชาวบ้านและองค์กรชาวบ้าน ควรมีพันธะสัญญาในการทำงานร่วมกันสร้างจุดมุ่งหมายในการทำงานร่วมกัน และร่วมกันทำงาน ซึ่งกระบวนการการทำงานในการเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวมี ดังนี้

1. ศึกษาความเป็นไปก่อนลงพื้นที่ เพื่อเลือกพื้นที่ทำงาน
2. ศึกษาความเป็นไปได้ร่วมกับชุมชน เป็นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนก่อนการ ตัดสินใจดำเนินการ
3. กำหนดวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว เป็นการกำหนดทิศทางงาน
4. การวางแผน เป็นการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว
5. การบริหารจัดการองค์กร แนวทางการสร้างองค์กรในการบริหารจัดการ
6. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว เป็นการนำเสนอภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
7. การสื่อความหมายการพัฒนาบุคลากรของชุมชนให้มีความสามารถในการบอกเรื่องราวของชุมชนได้อย่างน่าสนใจ
8. การตลาด เป็นการเรียนรู้และทำความเข้าใจกลไกการตลาด พฤติกรรมนักท่องเที่ยวและองค์ประกอบที่สำคัญในการทำตลาด ศึกษาความเป็นไปได้ร่วมกับชุมชน
9. การจัดการการท่องเที่ยวนำร่อง เป็นการทดสอบความพร้อมของชุมชน โดยการเชิญกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องข้องในการท่องเที่ยว ให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และแสดงความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะเพื่อให้ชุมชนได้ปรับปรุงก่อนเปิดการท่องเที่ยวจริง
10. การติดตามและประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผลทั้งในระดับกิจกรรมและภาพรวมนากรทำงาน CBT (Community Based Tourism) ของชุมชน

สินธุ์ สโรบล (2546) ได้กล่าวถึงการจัดการโดยชุมชน ไว้ว่า รูปแบบของการจัดการโดย ชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวในตัวเอง ในขณะที่เดียวกันก็เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชนของคนในท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งด้วย

นอกจากนี้การเรียกชื่อการจัดการการท่องเที่ยวยังมีอีกหลายชื่อในลักษณะที่คล้ายกัน ซึ่งสามารถพบได้บ่อยครั้ง คือ คำว่า"การท่องเที่ยวโดยชุมชน" (Community-Based Tourism) หรือ

"การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" (Ecotourism) หรือ "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" (Conservation tourism)

สุดชีวัน นันทวัน ณ อุทยาน (2551) กล่าวถึง การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชน มีส่วนร่วม คือ การให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว ทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและในการประเมินผล และที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีรายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน การสร้างจิตสำนึกในการดูแลและปกป้องทรัพยากรท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

โดยสรุป แนวคิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

เป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยเสริมสร้างและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในชุมชนเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชน และมีการเคารพวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป ช่วยให้มีสามัคคีรักกันและอยู่อย่างมีความสุข อีกทั้งยังได้ถ่ายทอดความภาคภูมิใจและวิถีชีวิตการใช้ชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของชุมชนพร้อมก็นำเสนอสถานที่หรือสิ่งใดก็ตามที่เด่น ๆ ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก สร้างความมั่นใจและเป็นกันเองโดยการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความจริงใจ และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

2.4 แนวความคิดกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว

แนวความคิด สุธีพร พงษ์พานิช (2544) ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการท่องเที่ยวนั้น ส่วนใหญ่มักเป็นการร่วมกันใช้ประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น การมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้จะต้องครบองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. ร่วมกันวางแผน เป็นการร่วมคิดร่วมวางแผนเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ร่วมประชุมลงความเห็น พร้อมเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ
2. ร่วมกันปฏิบัติตามแผน โดยสมาชิกในชุมชนทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติตามหน้าที่ที่มีตกลงกันได้
3. ร่วมกันใช้ประโยชน์ สมาชิกในชุมชนทุกคนจะต้องมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ท่องเที่ยวจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งเป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลัก
4. ร่วมติดตามและประเมินผล เมื่อ มีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น จึงต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดประสบการณ์และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไข ปัญหาเหล่านั้น

5. ร่วมบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแล้ว ทุกคนต้องช่วยกันบำรุงรักษาด้วย หากปล่อยให้ละเลยให้เกิดความเสื่อมโทรมแล้ว ผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็หมดไปเช่นกัน ดังนั้น สุรียพร พงษ์พานิช (2544) การมีส่วนร่วมในการจัดการใด ๆ ก็ตามจะประสบผลสำเร็จได้ สมาชิกทุกคนในท้องถิ่นต้องร่วมมือกับหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การร่วมมือกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติร่วมกันติดตามประเมินผลและร่วมกันบำรุงรักษา เพื่อให้ท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นได้รับการพัฒนาที่ถูกทิศทางและยั่งยืน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัชรมณต์ พร้อมเพียรพันธ์ และ สยาม คำปรีดา,(2565) ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนไทหล่มกับการจัดการการท่องเที่ยว เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปกำหนดแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยว โดยเป็นการเพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน ตามหลักการจัดการท่องเที่ยว 5A'sการมีส่วนร่วมของชุมชนไทหล่มกับการจัดการการท่องเที่ยว เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ให้ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน การสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในชุมชน ทำให้มีรายได้เพิ่ม หรือเป็นรายได้หลักของครอบครัว และชุมชนอย่างยั่งยืน แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมชุมชนไทหล่ม เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า ประกอบด้วย

1. สิ่งดึงดูดใจ ทำให้เกิดความสนใจ ทั้งสถานที่ทางวัฒนธรรม และสังคม การแต่งกายแบบดั้งเดิมที่ชวนท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การมีถนนคนเดินในทุกวันเสาร์เพื่อเป็นการเพื่อรายได้ของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของกรกช ตราชู และคณะ (2560) พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายกับช่วงวัยเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยว

2. การเข้าถึง รวดเร็วในการเดินทาง

3. สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวควรมีจำนวนเพียงพอ เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร และสถานบริการอื่น ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ป้อมตำรวจ ดูแลความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของนิลรัตน์ กลิ่นจันทร์และคณะ (2555) พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ มีบริการอำนวยความสะดวก ด้านน้ำประปา ไฟฟ้า การสื่อสาร การขนส่ง อาหาร นำเที่ยว จำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

4.ที่พัก ด้านที่พักแรมให้มีจำนวนเพียงพอ การบริการมีความเหมาะสมต่อสถานที่พักไม่อยู่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว เดินทางมาได้ง่ายและมีความปลอดภัย เช่น โรงแรม รีสอร์ท สอดคล้องกับงานวิจัยของปฐม หงส์สุวรรณ และคณะ (2560) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนการพักค้างคืนแบบโฮมสเตย์ ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายสิ่งของ และของที่ระลึก แนวทางการจัดการดังกล่าวนี้วางอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

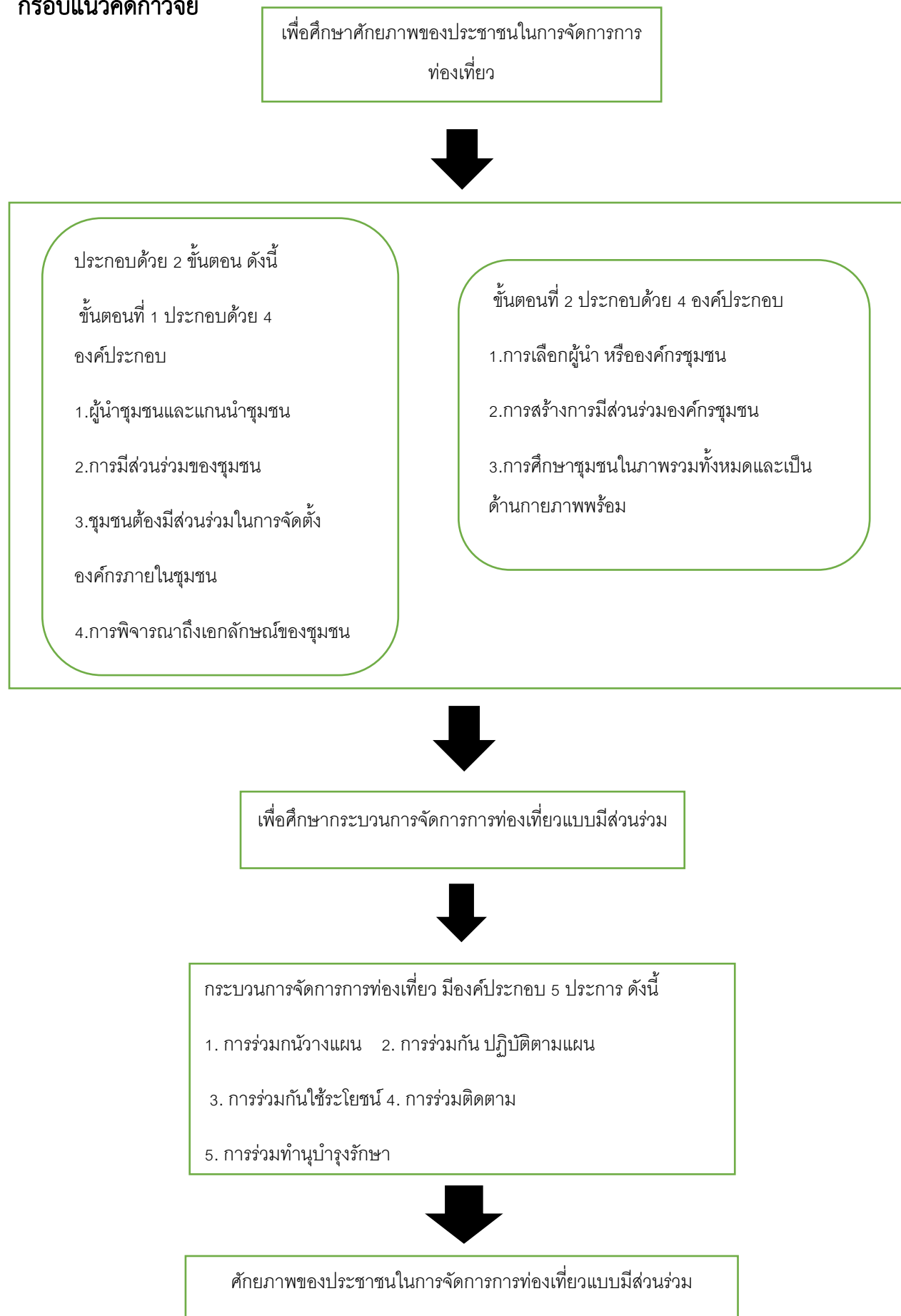
5.กิจกรรม จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ มีการทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดความทรงจำของนักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ของชุมชนถือเป็นการเพื่อรายได้ของชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของนราวดี บัวขวัญ (2556) พบว่า ปัจจัยและองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวประกอบด้วย

- 1.แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3.การส่งเสริมการตลาด
- 4.การมีส่วนร่วม

চারঙ্গক্তি তাঁরঙ্গকিরি.(2565). ได้ศึกษาปัญหา อุปสรรคการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชน บ้านแหลมจังหวัดเพชรบุรี ที่พบว่า มีปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาด้านปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตราย ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย ปัญหาขาดการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และ ปัญหาขาดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน นั้น อาจเป็นเพราะคนในชุมชนขาดความเข้าใจในบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาตนเองของชุมชน เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับจังหวัด ท้องถิ่น และการท่องเที่ยวไม่ได้กำหนดแผนบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีความตระหนักและร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันรณรงค์เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวดล บัวบางพลู (2561) ที่ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี พบว่า ควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยคณะกรรมการกลุ่มประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวและด้านสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณยา ปฐมสกุล(2560) ที่พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ ชุมชนตำบลท่าชนะ ไม่เป็นตามกระบวนการพัฒนาเกิดจากปัญหาการใช้ทรัพยากรส่วนท้องถิ่น ไม่มีการดูแล ไม่มีการบูรณะปรับปรุงภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมให้น่าท่องเที่ยว ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเกิดความ ต้องการให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ที่สำคัญ ได้แก่ 1) บริหาร จัดการโดยประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปลุกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของคนใน ชุมชนให้ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และ 3) ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการให้ความ ร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อม นั้น เป็นแนวทางที่มุ่งหมายให้หน่วยงานภาครัฐควรจะกำหนดนโยบายการ ส่งเสริมให้จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนการใช้ชีวิตแบบธรรมชาติของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูวดล บัวบางพลู (2561) ที่ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่า จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ในการบริหารจัดการพื้นที่ของตน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการ ตัดสินใจด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มบทบาทและความสำคัญของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และยอมรับเรื่องของการท่องเที่ยวในชุมชน

กรอบแนวคิดทฤษฎี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา ศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งในบทนี้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ระยะเวลาการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (key informant) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวนทั้งสิ้น 11 คน ดังนี้

- 1) รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบาละ จำนวน 1 คน
- 2) พัฒนาการตำบลบาละ (ตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชน) จำนวน 1 คน
- 3) ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 1 คน
- 4) ประธานกลุ่มวิสาหกิจจำนวน 1 คน
- 5) กลุ่มเกษตรกรจำนวน 1 คน
- 6) กลุ่มค้าขายจำนวน 1 คน
- 7) ชาวบ้านในพื้นที่จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยมีขั้นตอน การดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเกี่ยวกับ ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแนวทางในการกำหนดกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ (Main Questions) ได้มาจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิดและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปัญหาของคำถามในการศึกษา โดยในการสัมภาษณ์นั้นให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่ต้องการ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
- 2) วางแผนเพื่อเลือกกลุ่มเป้าหมายและกำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมกรอบการศึกษา ค้นคว้า
- 3) สร้างแบบสัมภาษณ์ในแต่ละผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันแล้วนำเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่านเพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมถึงความถูกต้องเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร บทความงานวิจัย และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม
- 2) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า นำมาวิเคราะห์ในการสร้างแบบสัมภาษณ์
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข ความถูกต้องให้สมบูรณ์ ให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และภาษาที่ใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้อ่าน
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งดำเนินการตาม ขั้นตอนดังนี้

- 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- 2) จำแนกและจัดลำดับข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Anlytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น
4. นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

ระยะเวลาการวิจัย

วันอังคาร ที่ 2 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2567 ถึง วันจันทร์ ที่ 28 เดือนตุลาคม พ.ศ.2567

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการนำเสนอถึงศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ซึ่งผลจากการศึกษาเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประเด็นหลักคือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา โดยผู้ศึกษาขอเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1)ศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ผู้ศึกษาพบว่าศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว มีกระบวนการพิจารณา 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 คือ การประเมินความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน 2)การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน และ4) การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ และในประเด็นที่ 2 คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) การเลือกผู้นำ หรือองค์กรชุมชน 2) การสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรชุมชน 3) การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมด และ4) การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนและประชาชนร่วมกัน โดยมีผลการศึกษิตดังนี้

ประเด็นที่ 1.การประเมินความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยว

1) ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน

ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน ผู้วิจัยกำหนดผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครชุมชนบ้านจุฬารณ โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและประสานงานระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและการจัดการต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงผู้นำชุมชนและแกนนำได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในด้านดูแลสิ่งแวดล้อม ความสะอาด และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ เช่น การดูแลป่าธรรมชาติ จุดชมวิวยะลาหมอก ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนภาคภูมิใจ เพื่อให้เกิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพผ่านผู้นำชุมชน

ตั้งคำกล่าว

"ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครในพื้นที่ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและประสานงานและขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การดูแลสิ่งแวดล้อม และการพัฒนากิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เช่น ดูแลป่าธรรมชาติและจุดชมวิว นอกจากนี้ยังมีกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรพอเพียงและกลุ่มแม่บ้านที่ร่วมกันให้ความรู้และดูแลทรัพยากรของชุมชน ชุมชนเน้นบริการด้วยความจริงใจ ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว มีการประชุมและประเมินปัญหาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการอบรมและส่งเสริมความรู้ด้านการท่องเที่ยวและอาหารที่มีเอกลักษณ์เพื่อความยั่งยืนในระยะยาว" (สมนึก ดวงมณี , สัมภาษณ์ 2567)

"ผู้นำชุมชนยังมีการอบรมและส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ตื่นตัวในการส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ในส่วนของการจัดการและการให้ความรู้ด้านอาหารนั้น พื้นที่นี้มีเอกลักษณ์เฉพาะเช่น อาหารที่ชาวคอมมิวนิสต์เคยปรุงในป่านอกจากนี้ทุกกลุ่มจะมีการรับผิดชอบหน้าที่เฉพาะเพื่อประสานงานการท่องเที่ยวในชุมชนซึ่งช่วยให้การจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านจุฬาภรณ์มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น"(มะยาก็ วานี , สัมภาษณ์ 2567)

2) การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการโดยชุมชนและเพื่อชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงมีบทบาทในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชน ดังนั้นสมาชิกของชุมชนต้องร่วมตัดสินใจและไตร่ตรองก่อนที่จะเปิดชุมชนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ได้มีการจัดกิจกรรมเป็นรูปแบบเชิงอนุรักษ์ เช่น การเดินป่าชมธรรมชาติ ชมหอดูนก จุดชมวิวทะเลหมอก ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชน

คำดังกล่าว

"ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนของเรามีส่วนร่วมอย่างมาก เราเริ่มจากการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เราจึงร่วมกันจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการจัดการเรื่องการรับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้นำทางหรือว่าไกด์ที่ให้ความร่วมมือแก่นักท่องเที่ยวรวมถึงการทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้านให้เป็นของที่ระลึก" (อภิวัฒน์ ดอเลาะ, สัมภาษณ์ 2567)

"สำหรับชุมชนของเรา การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะทุกคนมองเห็นว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรักษาวิถีชีวิตและทรัพยากรของเราเอาไว้ เราจึงมาร่วมกันคิดและวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและมีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน เช่น คนในชุมชนบางกลุ่มจะรับผิดชอบเรื่องการต้อนรับและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว บางกลุ่มจะดูแลเรื่องการจัดการขยะและความสะอาด ขณะเดียวกันเราก็นำเรื่องการสอนนักท่องเที่ยวให้เคารพวิถีชีวิตชุมชนและธรรมชาติกับพื้นที่ของเรา" (ชารีปะห์ มามะ, สัมภาษณ์ 2567)

3) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน

ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรกลุ่มภายในชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ เพื่อทำหน้าที่จัดการและรับผิดชอบการดำเนินงานรวมถึงการร้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกจะมาให้คำแนะนำและช่วยเหลือด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยตรงและเป็นระบบมากขึ้น ทำให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังคำกล่าว

"ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ การจัดตั้งองค์กรนี้ ที่มีชื่อว่าท่องเที่ยวโดยชุมชน เกิดจากการที่คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่กำลังเติบโต แต่เราต้องการให้ทุกคนได้ประโยชน์ ไม่ใช่เพียงแค่บางกลุ่มเท่านั้น เลยมีการประชุมกันขึ้นมา โดยมีผู้ใหญ่บ้านและผู้นำท้องถิ่นช่วยกันวางโครงสร้างขององค์กร ทุกคนที่สนใจสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มได้ เราจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจ และเยาวชน" (นากีรา ดามิ สัมภาษณ์ 2567)

"การมีองค์กรนี้ทำให้การจัดการเป็นระบบระเบียบมากขึ้น ทุกคนรู้หน้าที่ของตัวเอง ทำให้เราสามารถบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนได้ผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยว เช่น รายได้ที่มากขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน และที่สำคัญคือการที่ชุมชนได้ควบคุมทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้เราไม่ต้องพึ่งพานักลงทุนภายนอกมากเกินไป" (ฮามิเดห์ บอซู สัมภาษณ์บุคคล 24 กันยายน 2567)

4) การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ

การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ที่จัดว่าเป็นของดีของชุมชนคือเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ของชุมชนกลุ่มคอมมิวนิสต์ และอาหารการกิน เช่น ซุปถั่วลิสง หรือการเรียนรู้การจักสานไม้ไผ่ ซึ่งเป็นฝีมือของคนในชุมชน ทุกกิจกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้มาเยือนรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อนำมาปรับให้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวโดยจะต้องให้เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ส่งผลกระทบต่อชนน้อยที่สุด

ดังคำกล่าว

"การที่เรา นำเอกลักษณ์และทรัพยากรธรรมชาติของเรา มาเป็นหัวใจหลักในการท่องเที่ยว ทำให้เราไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการพัฒนาเชิงพาณิชย์มากเกินไป เรารักษาทรัพยากรธรรมชาติได้และไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหาย ส่วนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมก็ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้นักท่องเที่ยวมาเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตของเรา ทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความหมายและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม" (เซาวลิต บิลกะเส็ม, สัมภาษณ์ 2567)

"ในเรื่องวัฒนธรรม เรามีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเช่น การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน การทำอาหารกลุ่มคอมมิวนิสต์ หรือการเรียนรู้การจักสานไม้ไผ่ ซึ่งเป็นฝีมือของคนในชุมชน ทุกกิจกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้มาเยือนรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชนและเห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น" (เซาวลิต บิลกะเส็ม , สัมภาษณ์ 2567)

"อย่างไรก็ตาม ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ ยังคงมีปัญหาในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาเรื่องขยะ ซึ่งกระบวนการนี้ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ได้มีการแก้ไขปัญหาโดยการสร้างถังขยะที่ทำจากวัสดุไม้ไผ่ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเองจะช่วยให้ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์สะอาดและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน" (มะสักรี โวะ, สัมภาษณ์ 2567)

ประเด็นที่ 2) การดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1) การเลือกผู้นำ

การเลือกผู้นำชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ หรือองค์กรชุมชนเลือกผู้แทนกลุ่มหนึ่งเพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรชุมชนซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครในพื้นที่ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ และฝ่ายประชาสัมพันธ์ขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อศึกษาทั้งในด้านบวกและด้านลบ องค์กรชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเป็น

กระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและสร้างประโยชน์สูงสุดให้ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว กระบวนการนี้การวางแผนและเลือกผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

ตั้งคำกล่าว

"ชุมชนบ้านจุฬารัตน์มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนการเลือกผู้นำ โดยเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว" (เขาวลิต บิลกะเส็ม, สัมภาษณ์ 2567)

"ผู้นำชุมชนบ้านจุฬารัตน์มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นและมีทักษะในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนครับ" (ฮัมดี สาและ, สัมภาษณ์ 2567)

2) การสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน

การสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรชุมชนบ้านจุฬารัตน์มีการดึงกลุ่มต่างๆในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมแสดงความคิดเห็นเช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ในขั้นตอนนี้องค์กรชุมชนอาศัยการสื่อสารเพื่อจูงใจ และกระตุ้นให้ชุมชนร่วมกันตัดสินใจเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

ตั้งคำกล่าว

"ผู้นำชุมชนที่มีประสิทธิภาพจะใช้กลยุทธ์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกชุมชนทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่น การสร้างความตระหนักและให้ข้อมูลที่ถูกต้อง การจัดประชุมและเวทีชุมชน ผู้นำสามารถจัดการประชุมชุมชนเป็นประจำเพื่อแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอธิบายแผนงาน และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและการให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวจัดกิจกรรมอบรมหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งในด้านบวกและลบ" (สมนึก ดวงมณี, สัมภาษณ์ 2567)

"การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจส่งเสริมความภาคภูมิใจในชุมชนสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการส่งเสริมความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติ การให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และเผยแพร่เอกลักษณ์ของชุมชนจะช่วย

กระตุ้นให้สมาชิกเห็นความสำคัญและอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว" (เขาวลิต บิล กะเส็ม, สัมภาษณ์ 2567)

3) การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมด

การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ ได้แก่ แผนที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่พักหรือโฮมสเตย์ ศึกษาประวัติศาสตร์ เช่น การเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของกลุ่มคอมมิวนิสต์มลายา พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ การนำเสนอทรัพยากรธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นเพื่อนำมาวางแผนการท่องเที่ยวในชุมชน

ดังกล่าว

"ชุมชนได้มีการเสนอภาพลักษณ์และเอกลักษณ์ในพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเรื่องเล่าเพื่อการเรียนรู้ในเชิงประวัติศาสตร์ เครื่องแต่งกาย อาวุธ เครื่องมือเครื่องใช้ หรือด้านอาหารการกินของกลุ่มคอมมิวนิสต์มลายา ชาวบ้านในพื้นที่สมัยก่อน เช่น ชูปลั่วลิสง สมุนไพรโบราณที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่และได้นำเสนอการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การชมหอดูนก และการชมวิถีทะเลหมอกจะช่วยให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น" (อาหามะ ดอฆอ, สัมภาษณ์ 2567)

4) การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนและประชาชนร่วมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนบ้านจุฬาภรณ์และประชาชนร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในด้านจุดเด่นโอกาส จุดด้อย และอุปสรรค ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเข้าใจสภาพของชุมชนและสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ได้มีการจัดลำดับของปัญหาและวางแผนการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะช่วยให้การตัดสินใจและดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดังกล่าว

"แน่นอนในชุมชนของเราควรมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการท่องเที่ยวในชุมชน" (การิม ตามะ , สัมภาษณ์ 2567)

"ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าชุมชนต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การสร้างรายได้ให้ชุมชน หรือการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดสำหรับนักท่องเที่ยว" (รอยะ ฮะมิ, สัมภาษณ์ 2567)

"ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ได้วางแผนครอบคลุมการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมและรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่ เช่น การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละวันหรือการควบคุมกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม" (สระรี อาแว , สัมภาษณ์ 2567)

2.ศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ผู้ศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 5 ด้านได้แก่ 1)ร่วมกันวางแผน 2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน 3) ร่วมกันใช้ประโยชน์ 4) ร่วมติดตามและประเมินผล 5) ร่วมบำรุงรักษา โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1)ร่วมกันวางแผน

ร่วมกันวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวซึ่งในการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้องผ่านกระบวนการการประชุมโดยมีผู้นำชุมชน เป็นประธานการประชุม และมีประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้มีการประชุมในประเด็นเรื่องการแบ่งหน้าที่จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยภายในหนึ่งเดือนจะมีการประชุมเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อสอบถามปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและพูดคุยวางแผนเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยว

ดังคำกล่าว

"ผู้นำชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ ได้มีการจัดประชุมหรือเปิดให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันระบุเป้าหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเช่น ต้องการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว หรือรักษาความสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอมุมมองเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจความเห็นและข้อมูลจากประชาชน" (ดอเลาะ มะแซ , สัมภาษณ์ 2567)

"ผู้นำชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ ได้จัดอบรมและพัฒนาทักษะในด้านการจัดการการ ท่องเที่ยวให้กับชาวบ้าน เพื่อให้มีความรู้และความสามารถในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นเช่น การตลาดท่องเที่ยว การบริการนักท่องเที่ยวการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม" (มะศักรี มะ , สัมภาษณ์ 2567)

"ผู้นำชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ ได้มีการจัดทำแผนการจัดการร่วมกันกับประชาชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว โควต้าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพื้นที่ หรือกฎเกณฑ์การอนุรักษ์ธรรมชาติ" (มะศักรี มะ , สัมภาษณ์ 2567)

2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน

การร่วมกันปฏิบัติตามแผนเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจริงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทำให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ทำงานร่วมกันได้ดีสามารถใช้กลยุทธ์และวิธีการ เช่น การแบ่งหน้าที่และรับผิดชอบอย่างชัดเจน การสื่อสารและติดตาม การให้ความรู้สร้างความเข้าใจ และการสร้างแรงจูงใจ

ดังคำกล่าว

"ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ได้มีการแบ่งหน้าที่ค้ำโดยที่ให้แก่ฝ่าย ทั้งชุมชน องค์กรกลุ่มชุมชน และนักท่องเที่ยว มีบทบาทชัดเจนในแผนการจัดการ เช่น การดูแลสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หรือการจัดการด้านความปลอดภัย" (ฮายาตี มะแอ , สัมภาษณ์ 2567)

"ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์มีการแก้ไขตามแผนที่เหมาะสม เช่น ปัญหาการแออัดของนักท่องเที่ยว ปัญหาการเสื่อมสภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีการติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติตามแผนอย่างสม่ำเสมอ โดยการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา" (ฮายาตี มะแอ , สัมภาษณ์ 2567)

3) ร่วมกันใช้ประโยชน์

สมาชิกในชุมชนทุกคนจะต้องมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ท่องเที่ยวจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งเป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลัก ส่งเสริมการทำธุรกิจ เช่น สินค้า otop ที่ชาวบ้านร่วมกันจัดทำในชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ น้ำผึ้งชันโรง อาหารการกินของกลุ่มคอมมิวนิสต์มลายา เป็นต้น

ตั้งคำกล่าว

"ชุมชนบ้านจุฬารัตน์ร่วมกันกำหนดแนวทางในการทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การจัดการขยะ หรือการรักษาความสะอาดในพื้นที่ท่องเที่ยวและจัดตั้งคณะกรรมการหรือองค์กรกลุ่มที่ดูแลทรัพยากร ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรได้ดี" (ฮายาตี มะแอ , สัมภาษณ์ 2567)

"ประชาชนสามารถใช้ทรัพยากรในชุมชนบ้านจุฬารัตน์ในการสร้างอาชีพหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ผลิตภัณฑ์ตะกร้าจักสานจากวัสดุไม้ไผ่ หรือสินค้า otop ที่ชุมชนร่วมกันจัดทำ"(ฮายาตี มะแอ , สัมภาษณ์ 2567)

4) ร่วมติดตามและประเมินผล

เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นจึงต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดประสบการณ์และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมความแออัด การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาด้านขยะ และปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาเหล่านี้

คำดังกล่าว

"ประชาชนในพื้นที่บ้านจุฬารัตน์มีบทบาทสำคัญในการติดตามและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การจัดการประชุมชุมชน การสร้างเครือข่ายชุมชน การร่วมมือกับองค์กรกลุ่มในพื้นที่และหน่วยงานรัฐ การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครในพื้นที่ในการเฝ้าระวังและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การทำความสะอาดแหล่งท่องเที่ยว" (เขาวลิต บิลกะเส็ม, สัมภาษณ์ 2567)

"ประชาชนในพื้นที่บ้านจุฬารัตน์มีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ และได้มีการถอดบทเรียนการจัดการการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการสรุปประสบการณ์จากการจัดการปัญหาเรื่องต่างๆ" (เขาวลิต บิลกะเส็ม, สัมภาษณ์ 2567)

5) ร่วมบำรุงรักษา

ร่วมบำรุงรักษาเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแล้ว ประชาชนในพื้นที่ต้องมีการช่วยกันบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดการทรูโทรมทรัพยากรทางธรรมชาติหากปล่อยปะละเลยก็จะให้เกิดความเสื่อมโทรม

แล้ว การร่วมบำรุงรักษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ร่วมจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการบำรุงรักษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตั้งคำถามว่า

"ประชาชนในพื้นที่บ้านจุฬาภรณ์มีส่วนร่วมมากในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนตนเอง โดยเฉพาะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการรักษาความสมดุล" (เขาวลิต บิลกะเส็ม, สัมภาษณ์ 2567)

"ประชาชนในพื้นที่บ้านจุฬาภรณ์ได้มีการร่วมกันบำรุงรักษา เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดทางทีมงานได้มีจัดการด้วยวิธีการ ตัดป้าย ไม่ว่าจะป็นป้ายห้าม ป้ายเตือน เช่น ป้ายเตือนห้ามจับต้นไม้ที่อนุรักษ์อีกทั้งได้สร้างถังขยะจากวัสดุไม้ไผ่ ให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายและความเสื่อมโทรม" (เขาวลิต บิลกะเส็ม, สัมภาษณ์ 2567)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบะละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา และเพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบะละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้การถอดบทเรียนและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยแนวทางการศึกษาเชิงสังคมวิทยา ซึ่งสามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 คือ การประเมินความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน 2)การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน และ4) การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ และในประเด็นที่ 2 คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) การเลือกผู้นำ หรือองค์กรชุมชน 2) การสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรชุมชน 3) การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมด และ4) การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนและประชาชนร่วมกัน และ 2. กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม พบว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ร่วมกันวางแผน ขั้นตอนที่ 2 ร่วมกันปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันประโยชน์ ขั้นตอนที่ 4 ร่วมติดตามและประเมินผล ขั้นตอนที่ 5 ร่วมบำรุงรักษา

ประเด็นที่ 1 คือ การประเมินความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยว

1) ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน

ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน ผู้วิจัยกำหนดผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและประสานงานระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและการจัดการต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงผู้นำชุมชนและแกนนำได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในด้านดูแลสิ่งแวดล้อม ความสะอาด และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

ในเชิงอนุรักษ์ เช่น การดูแลป่าธรรมชาติ จุดชมวิวะทะเลหมอก ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนภาคภูมิใจ เพื่อให้เกิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพผ่านผู้นำชุมชน

2) การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการโดยชุมชนและเพื่อชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงมีบทบาทในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชน ดังนั้นสมาชิกของชุมชนต้องร่วมตัดสินใจและไตร่ตรองก่อนที่จะเปิดชุมชนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ได้มีการจัดกิจกรรมเป็นรูปแบบเชิงอนุรักษ์ เช่น การเดินป่าชมธรรมชาติ ชมหอดูนก จุดชมวิวะทะเลหมอก ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชน

3) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน

ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรกลุ่มภายในชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ เพื่อทำหน้าที่จัดการและรับผิดชอบการดำเนินงานรวมถึงการร้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกจะมาให้คำแนะนำและช่วยเหลือด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยตรงและเป็นระบบมากขึ้น ทำให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ

การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ที่จัดว่าเป็นของดีของชุมชนคือเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ของชุมชนกลุ่มคอมมิวนิสต์ และอาหารการกิน เช่น ซุปถั่วลิสง หรือการเรียนรู้การจักสานไม้ไผ่ ซึ่งเป็นฝีมือของคนในชุมชน ทุกกิจกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้มาเยือนรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อนำมาปรับให้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวโดยจะต้องให้เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ให้ส่งผลกระทบน้อยที่สุด

ประเด็นที่ 2) การดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1) การเลือกผู้นำ

การเลือกผู้นำชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ หรือองค์กรชุมชนเลือกผู้แทนกลุ่มหนึ่งเพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรชุมชนซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครในพื้นที่ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ และฝ่ายประชาสัมพันธ์ขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อศึกษาทั้งในด้านบวกและด้านลบ องค์กรชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและสร้างประโยชน์สูงสุดให้ทั้งชุมชน

และนักท่องเที่ยว กระบวนการนี้การวางแผนและเลือกผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2) การสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน

การสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรชุมชนบ้านจุฬาภรณ์มีการดึงกลุ่มต่างๆในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมแสดงความคิดเห็นเช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ในขั้นตอนนี้องค์กรชุมชนอาศัยการสื่อสารเพื่อจูงใจ และกระตุ้นให้ชุมชนร่วมกันตัดสินใจเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

3) การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมด

การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ ได้แก่ แผนที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่พื้หรือโฮมสเตย์ ศึกษาประวัติศาสตร์ เช่น การเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของกลุ่มคอมมิวนิสต์มลายา พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ การนำเสนอทรัพยากรธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นเพื่อนำมาวางแผนการท่องเที่ยวในชุมชน

4) การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนและประชาชนร่วมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนบ้านจุฬาภรณ์และประชาชนร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในด้านจุดเด่นโอกาส จุดด้อย และอุปสรรค ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเข้าใจสภาพของชุมชนและสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ได้มีการจัดลำดับของปัญหาและวางแผนการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะช่วยให้การตัดสินใจและดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบะละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ผู้ศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ร่วมกันวางแผน 2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน 3) ร่วมกันใช้ประโยชน์ 4) ร่วมติดตามและประเมินผล 5) ร่วมบำรุงรักษา โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1) ร่วมกันวางแผน

ร่วมกันวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวซึ่งในการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้องผ่านกระบวนการการประชุมโดยมีผู้นำชุมชน เป็นประธานการประชุม และมีประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้มีการประชุมในประเด็นเรื่องการแบ่งหน้าที่จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยภายใน

หนึ่งเดือนจะมีการประชุมเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อสอบถามปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและพูดคุยวางแผนเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยว

2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน

การร่วมกันปฏิบัติตามแผนเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจริงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทำให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ทำงานร่วมกันได้ดีสามารถใช้กลยุทธ์และวิธีการ เช่น การแบ่งหน้าที่และรับผิดชอบอย่างชัดเจน การสื่อสารและติดตาม การให้ความรู้สร้างความเข้าใจ และการสร้างแรงจูงใจ

3) ร่วมกันใช้ประโยชน์

สมาชิกในชุมชนทุกคนจะต้องมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ท่องเที่ยวจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งเป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลัก ส่งเสริมการทำธุรกิจ เช่น สินค้า otop ที่ชาวบ้านร่วมกันจัดทำในชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ น้ำผึ้งชันโรง อาหารการกินของกลุ่มคอมมิวนิสต์มลายา เป็นต้น

4) ร่วมติดตามและประเมินผล

เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นจึงต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดประสบการณ์และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมความแออัด การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาด้านขยะ และปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาเหล่านี้

5) ร่วมบำรุงรักษา

ร่วมบำรุงรักษาเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแล้ว ประชาชนในพื้นที่ต้องมีการช่วยกันบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดการทรูทรอมทรัพยากรทางธรรมชาติหากปล่อยปะละเลยก็จะให้เกิดความเสื่อมโทรมแล้ว การร่วมบำรุงรักษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ร่วมจัดกรรมที่ส่งเสริมการบำรุงรักษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 คือ การประเมินความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน และ 4) การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ และในประเด็นที่ 2 คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) การเลือกผู้นำ หรือองค์กรชุมชน 2) การสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรชุมชน 3) การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมด และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนและประชาชนร่วมกัน สอดคล้องกับ พัชรเมธย์ พร้อมเพียรพันธ์ และ สยาม คำปรีดา, (2565) เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนไทหล่มกับการจัดการการท่องเที่ยว เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าสามารถนำไปกำหนดแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยว โดยเป็นการเพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน ตามหลักการจัดการท่องเที่ยว 5A's การมีส่วนร่วมของชุมชนไทหล่มกับการจัดการการท่องเที่ยว เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ให้ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน การสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในชุมชน ทำให้มีรายได้เพิ่ม หรือเป็นรายได้หลักของครอบครัว และชุมชนอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ร่วมกันวางแผน ขั้นตอนที่ 2 ร่วมกันปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันประโยชน์ ขั้นตอนที่ 4 ร่วมติดตามและประเมินผล ขั้นตอนที่ 5 ร่วมบำรุงรักษา ซึ่งสอดคล้องกับธำรงค์ศักดิ์ ดำรงศิริ, (2565). ได้ศึกษาปัญหา อุปสรรคการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชน บ้านแหลมจังหวัดเพชรบุรี ที่พบว่า มีปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาด้านปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตราย ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย ปัญหาขาดการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และ ปัญหาขาดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน นั้น อาจเป็นเพราะคนในชุมชนขาดความเข้าใจในบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาตนเองของชุมชน เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับจังหวัด ท้องถิ่น และการท่องเที่ยวไม่ได้กำหนดแผนบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีความตระหนักและร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันอนุรักษ์เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวดล บัวบางพลู (2561) ที่ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี พบว่า ควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยคณะกรรมการกลุ่มประกอบด้วยผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวและด้านสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณยา ปฐมสกุล(2560) ที่พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ ชุมชนตำบลท่าชนะ ไม่เป็นตามกระบวนการพัฒนาเกิดจากปัญหาการใช้ทรัพยากรส่วนท้องถิ่น ไม่มีการดูแล ไม่มีการบูรณะปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมให้น่าท่องเที่ยว ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเกิดความต้องการให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

7) ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) ผู้นำชุมชนควรมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อให้เกิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีศักยภาพ
- 2) ภาครัฐควรส่งเสริมงบประมาณสนับสนุนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดแหล่งอนุรักษ์ที่เป็นทุนชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของประชาในการจัดการท่องเที่ยว
- 2) ควรมีการทำวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติม เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

บรรณานุกรม

ธนกฤต แดงทองดี. (2564) การท่องเที่ยววิถีอินูร์กซ์ ผสาน คน กับ ธรรมชาติ เป็นหนึ่งเดียวกัน.(พิมพ์ครั้งที่

4).นนทบุรี : สำนักพิมพ์แห่ง มูลนิธิสืบนาคะเสถียร

ฐิรัชญา มณีเนตร. และคณะวิจัย.(2552) ความหมายของนักท่องเที่ยว.(พิมพ์ครั้งที่3). จังหวัดขอนแก่น

สำนักพิมพ์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อารีย์ นัยพินิจ และฐิรัชญา มณีเนตร. (2551) ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยว.(พิมพ์ครั้งที่4).

จังหวัดนครราชสีมา สำนักพิมพ์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พัชรมณต์ พร้อมเพียรพันธ์ และสยาม คำปรีดา. (2565) การมีส่วนร่วมของชุมชนไทหล่มกับการ.วารสาร

วิจัยวิชาการ, ปีที่ 5 (ฉบับที่ 3),6-7

กรกช ตราชู ตราชู และคณะ. (2560) การมีส่วนร่วมของชุมชนไทหล่มกับการ.วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ 5

(ฉบับที่ 3),6-7

นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ. (2555) การมีส่วนร่วมของชุมชนไทหล่มกับการ.วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ 5

(ฉบับที่ 3),8-9

ธำรงค์ศักดิ์ ดำรงศิริ .(2565) อุปสรรคการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน.วารสารปรัชญา

ปริทรรศน์ 27 (ฉบับที่ 2),3-4

ภูวดล บัวบางพลู.(2561) แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน.วารสารวิจัยรำไพพรรณี,ปีที่

12 (ฉบับที่ 2) 3-4

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ .(2546) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว.วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ 4

(ฉบับที่ 4),3-6

รัชพร จันทร์สว่าง .(2546) ให้ความหมายของการท่องเที่ยว.(พิมพ์ครั้งที่ 5). จังหวัดนครราชสีมา สำนักพิมพ์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อรัญญา ปฐมสกุล .(2560) อุปสรรคการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน.วารสารวิจัยรำไพ

พรรณี,ปีที่ 12 (ฉบับที่2) 3-4

บุคลากรกรม

सानี เตบสัน,(ผู้ให้สัมภาษณ์) พิตรีนี ตาเยะ,(ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 28 สิงหาคม 2567 ที่ว่าการอำเภอ กาบัง
จังหวัดยะลา

สมนึก ดวงมณี,(ผู้ให้สัมภาษณ์) พิตรีนี ตาเยะ,(ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 24 กันยายน 2567 องค์การบริหารส่วน
ตำบลบาละ อำเภอยะลา จังหวัดยะลา

มะยากี วานี,(ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอฟัต อาบูวะ,(ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 24 กันยายน 2567 หมู่บ้านจุฬาภรณ์
พัฒนา 11

เซาวลิต บิลกะเส็ม,(ผู้ให้สัมภาษณ์) พิตรีนี ตาเยะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 28 สิงหาคม 2567 ที่ทำการ
ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 11

ดอเลาะ มะแซ,(ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอฟัต อาบูวะ,(ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 24 กันยายน 2567 หมู่บ้านจุฬาภรณ์
พัฒนา 11

มะศักดิ์ มะ,(ผู้ให้สัมภาษณ์)พิตรีนี ตาเยะ ,(ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 24 กันยายน 2567 หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา
11

อภินันต์ ดอเลาะ,(ผู้ให้สัมภาษณ์ 2567)อารอฟัต อาบูวะ วันที่ 24 กันยายน 2567 หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา
11

ซารีปะห์ มามะ,(ผู้ให้สัมภาษณ์ 2567)อารอฟัต อาบูวะ วันที่ 24 กันยายน 2567 หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา
11

นากีรา ดามิ,(ผู้ให้สัมภาษณ์) พิตรีนี ตาเยะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 28 สิงหาคม 2567 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 11

ฮามีตะห์ บอซุ,(ผู้ให้สัมภาษณ์) พิตรีนี ตาเยะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 28 สิงหาคม 2567 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 11

มะศักดิ์ โวะ,(ผู้ให้สัมภาษณ์) พิตรีนี ตาเยะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 28 สิงหาคม 2567 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 11

ฮัมดี สาและ, (ผู้ให้สัมภาษณ์) พิตรีณี ตาเยะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 28 สิงหาคม 2567 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
หมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 11

อาหามะ ดอขอ, (ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอฟัต อาบูวะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 24 กันยายน 2567 หมู่บ้านจุฬารณ
พัฒนา 11

การีม ดามะ, (ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอฟัต อาบูวะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 24 กันยายน 2567 หมู่บ้านจุฬารณ
พัฒนา 11

รอยะ ฮะมิ, (ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอฟัต อาบูวะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 24 กันยายน 2567 หมู่บ้านจุฬารณ
พัฒนา 11

สระรี อาแะ, (ผู้ให้สัมภาษณ์) พิตรีณี ตาเยะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 28 สิงหาคม 2567 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
หมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 11

ฮายาตี มะแะ, (ผู้ให้สัมภาษณ์) พิตรีณี ตาเยะ, (ผู้สัมภาษณ์) วันที่ 28 สิงหาคม 2567 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
หมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 11

ภาพผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบวลาละ ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ตำบลบวลาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เพื่อศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว และเพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน

- 1) ผู้นำในชุมชนมีส่วนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างไร
- 2) ประชาชนในพื้นที่มีส่วนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างไร
- 3) ชุมชนมีส่วนในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

- 1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างไร
- 2) ประชาชนมีบทบาทอย่างไรในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

3. ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน

- 1) ชุมชนมีการจัดตั้งองค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่
- 2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรหรือไม่ อย่างไร

4. การพิจารณาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติ

- 1) ประชาชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร ให้เกิดการส่งผลกระทบต่อชุมชนน้อยที่สุด

2) ประชาชนในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวและกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไร เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.การเลือกผู้นำ หรือองค์กรชุมชน

- 1) ในการจัดการการท่องเที่ยวมีผู้นำหรือไม่ มีใครบ้าง
- 2) มีหน่วยงานใดบ้าง ที่ให้คำแนะนำให้เกิดการเลือกผู้นำที่ดูแล การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

2.การสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรชุมชน

- 1) ผู้นำชุมชนมีวิธีการอย่างไรให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
- 2) ประชาชนในพื้นที่มีแรงจูงใจอย่างไร ในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

3.การศึกษาชุมชนในภาพรวมทั้งหมด

- 1) ชุมชนได้มีการเสนอภาพลักษณ์ และเอกลักษณ์ ในพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

4.การวิเคราะห์ข้อมูล องค์กรชุมชนและประชาชนร่วมกัน

- 1) ในชุมชนมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวหรือไม่อย่างไร
- 2) ชุมชนมีการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนหรือไม่อย่างไร

2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

1.ร่วมกันวางแผน

- 1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

2.ร่วมกันปฏิบัติตามแผน

- 1) เมื่อมีการกำหนดแผนปฏิบัติประชาชนได้ปฏิบัติตามแผนหรือไม่
- 2) ชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันหรือไม่อย่างไร

3. ร่วมกันใช้ประโยชน์

1) ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกับชุมชนในการจัดการผลประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่หรือไม่
อย่างไร

4. ร่วมติดตามและประเมินผล

- 1) ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันติดตามปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร
- 2) ประชาชนในพื้นที่ได้มีการติดตามผลและได้มีการทอตอบทเรียนการจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่
อย่างไร

5. ร่วมบำรุงรักษา

- 1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรในพื้นที่หรือไม่ อย่างไร
- 2) ประชาชนมีวิธีการอย่างไรในการจัดการการท่องเที่ยวไม่ให้ทรัพยากรในพื้นที่เสื่อมโทรม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวพิตรีนี ตาเยะ
รหัสนักศึกษา	406422033
การศึกษาปัจจุบัน	ระดับปริญญาตรี หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและ กฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ชื่อ-สกุล	นายอัชฮา สาเมาะ
รหัสนักศึกษา	406422029
การศึกษาปัจจุบัน	ระดับปริญญาตรี หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและ กฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ชื่อ-สกุล	นายอารอพีต อาบูวะ
รหัสนักศึกษา	406422034
การศึกษาปัจจุบัน	ระดับปริญญาตรี หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและ กฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา